

6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

Лептуга О.К., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки соціально-психологічного факультету Національного університету цивільного захисту України

«МОВА ВОРОЖНЕЧІ» В УКРАЇНОМОВНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

З початком війни матеріали українських медіа стали гострішими, аж до порушення подекуди журналістських стандартів. Цю тенденцію посилила соціально-економічна та політична кризи. Передусім це виявляється у використанні медійниками для посилення позиції видання чи задля загравання з цільовою аудиторією проявів «мови ворожнечі».

Лінгвістичні основи «мови ворожнечі» в медіа ґрунтуються на чотирьох напрямках мовознавства: прагмалінгвістичному, лінгво-когнітивному, структурно-семантичному і стилістичному на стику з юриспруденцією та психологією. Психолінгвістичні ознаки такого явища як «мова ворожнечі» і є предметом нашого дослідження.

Актуальність нашої наукової розвідки зумовлена потребою дослідження нового для українських медіа явища як «мова ворожнечі» в лінгвістичному й екстралінгвальному аспектах.

Об'єктом дослідження є тексти україномовних новинних інтернет-видань, **предметом** – слова та словосполучення, що є виявами «мови ворожнечі». **Джерелом** дослідження є тексти україномовних електронних ЗМІ з 2014 по 2018 роки.

«Мова ворожнечі» – це слова та словосполучення, які виявляють суспільне напруження навколо вразливих тем у медіапросторі. Аналіз фактичного матеріалу виявив, що найбільш гостро подаються теми російсько-української війни, внутрішньо переміщених осіб, національних груп, людей із наркотичною залежністю чи тих, що не мають житла.

Словосполучення «мова ворожнечі» є аналогом англійського терміна «hate speech», що виник у США і в Європі в 50-х роках ХХ століття. У науковій літературі також уживаються подібні, але не тотожні поняття, такі як: «словес-

ний екстремізм», «мовна (мовленнєва) агресія», «мовна демагогія», «мовний конфлікт», «мовне (мовленнєве) насилля», «мовна маніпуляція».

«Мова ненависті» стала однією з технологій і лінгвістичним маркером так званої «гібридної війни», коли образ опонента позбавляється людських рис та наділяється абсолютно не властивою людині поведінкою, руйнуються способи ідентифікації особистості по відношенню до соціальної групи, які приводять до зміни самоідентифікації. Створюється уявлення про моральну неповноцінність, кримінальність і негативний вплив на суспільство, формуються певні лінгвокультурні, когнітивно-прагматичні установки, спрямовані на очорнення культури й ідеалів учасника протилежного боку конфлікту.

За визначенням Г. Прищепи, «мова ненависті» є технологією, спрямованою на зміну ціннісних установок різних цільових аудиторій, на формування уявлень як про ворога, так і про співгромадян, які потрапляють під категорії «інший», «чужий» і «незрозумілий» [2, с. 107].

Як зазначає Н. Автаєва, «використання мови ворожнечі в журналістиці призводить до вихлюпування мовної агресії як з боку автора матеріалу, так і з боку споживача інформації, який, приймаючи або відкидаючи позицію журналіста, пропускає цей потік агресії через власне сприйняття» [1, с. 811].

Конструкції «мови ворожнечі» можуть бути явними і прихованими. Відкрита агресія, аж до закликів до фізичного знищення «чужих», є порушенням не тільки норм журналістської етики, але і злочином. Тож представники ЗМІ вдаються до такого прийому рідко і лише у випадку цитування, тобто переповідання чужої думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автаєва Н.О. Язык вражды в современных СМИ: гендерный аспект / Н.О. Автаева // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2010. – № 4 (2). – С. 811–813.
2. Прищеп Г. «Мова ненависті» як лінгвістичний маркер «гібридної війни» / Г. Прищеп // Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics. – 2017. – Вип. 22 (2). – С. 98–112.